

Print ISSN: 2251-6654
Online ISSN: 2588-3542

Journal of Family Counseling and Psychotherapy

Vol. 11, No. 2 (32), 2022

 [dorl.net/dor/20.1001.1.22516654.1401.12.1.1.6](https://doi.org/10.1001.1.22516654.1401.12.1.1.6)

Factors Affecting the Occurrence of Divorce Ideation Among Divorce Applicants: A Grounded Theory

Received: 21 - 11 - 2021

Accepted: 11 - 3 - 2022

Reza Babaei

Ph. D. Student of Counseling, Department of Counseling, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Farshad Mohsenzadeh

Associate Professor, Department of Counseling, Kharazmi University, Tehran, Iran. Farshad.mohsenzadeh@Khu.ac.ir

Kianoush Zaharakar

Full Professor, Department of Counseling, Kharazmi University, Tehran, Iran

Abstract

Background: Individuals can experience thoughts of divorce at all stages of marriage, often referred to in the literature as "divorce ideation". **Objective:** This research was conducted to clarify the factors influencing the occurrence of divorce among people applying for divorce. **Method:** The present research method is qualitative and grounded theory. For this purpose, through a purposeful sampling method, semi-structured interviews were conducted with 28 individuals who were seeking divorce and guided to family courts 1 and 2 in Tehran. Data analysis started using Strauss and Corbin's (1988) microanalysis method for grounded theory and findings were obtained through three coding steps, open, Axial, and selectively analyzed. **Findings:** Findings showed that four factors before marriage (forced marriage, early marriage, choosing the wrong spouse and not going through the dating process properly), individual factors (expectations, lack of interest in the spouse, psychological fatigue), relationship (Spouse irresponsibility, spouse's psychological disorders, lack of love and affection, domestic violence, breach of contract, sexual problems, frequent conflicts, lack of fairness in the relationship), and environmental (addiction, work-family conflict, financial issues, relationship with spouse family) in the formation of thought Divorce is involved. **Conclusion:** The results highlight the influence of various factors related to divorce in the individual's thoughts, but these factors independently do not lead to the decision to divorce.

Keywords: *divorce, divorce applicants, divorce ideation, the decision to divorce*

Introduction

Iran is the fourth country in divorce ratio (Jaberi et al., 2021), and 50% of couples in Tehran (the capital of Iran) consider divorce as the solution to their problem (National Organization for Civil Registration, 2020). The existing literature shows that People experience thoughts about divorce at all stages of their marriage, which is called divorce ideation (Hoy, et al., 2021). Some research in recent years has highlighted the idea of divorce and the decision to divorce (Allen & Hawkins, 2017; Harris, et al; 2017; Hoy, et al., 2021). Fackrell (2012) states that the decision-making process for divorce or reconciliation in a marriage is erratic and dynamic and that many conflicts affect it by comparing unknown future situations (Allen & Hawkins, 2017). The broad theoretical frameworks used to frame decision-making processes often included the social exchange theory (Donnelly & Burgess, 2008), rational choice theory (Shu, et al., 2012), resource theory (Szinovacz & Davey, 2005), the theory of utility maximization (Shu, et al., 2012). Also, some family scholars have chosen to examine the general decision-making processes within a more social constructionist or interpretive theoretical framework. Helpful approaches include dialogical theory (Bell, et al., 2014), relational dialectic theory (Baxter, 2010), and symbolic interactionism (Garrett-Peters & Burton, 2015). We used the interpretive framework to consider divorce ideation. Numerous studies have examined the attitudes and reasons offered for divorce in Iran. For example, we have mentioned some of these studies that have been conducted in recent years. Sadeghi and Aghajanian (2019) have examined the attitudes and tendencies of Iranian youth to divorce. They found that these attitudes and tendencies are related to structural and thought factors in the city of Tehran. Doherty, et al. (2020) studied the ambiguity of divorce and the reasons for divorce in Iran. They found common reasons in a relationship for divorce, along with the high rate of interpersonal violence reported by spouses. They also saw a significant rate of divorce ambiguity, along with openness to reconciliation services. Jaberi et al. (2021) studied the divorce styles of Iranian women by examining women initiating divorce in Isfahan. Their results describe the psychological, communication, cultural, and social factors involved in the phenomenon of divorce in five stages: (1) the emergence of thinking about divorce, (2) hesitation to stay, (3) difficult decisions, 4) separation, and (5) legal action. They state

that despite more restrictive laws and more complex social conditions for women initiating divorce than men, the number of women initiating the divorce is increasing in the changing cultural context of Iran.

In general, studies have always considered the decision to divorce statically, indicating that certain factors lead to the decision to divorce. In this study, we have a dynamic look at the decision-making process of divorce and the idea of divorce, and we have tried to discover the initial causes of divorce ideation, but we do not consider them as factors leading to divorce. The purpose of this study is to identify primary factors in the formation of the idea of divorce in individuals seeking a divorce. The question of the research is, what factors have influenced the idea of divorce?

Methodology

Grounded theory (Glaser & Strauss, 1967) guided the inductive methods of this study that focused on divorce ideation. The participants were divorce applicants. They were selected from those who had referred to the two-family courts No. 1 and 2 in Tehran. A group of people seeking divorce between the ages of 20 and 55 who have been married for at least a year and have considered divorce. We interviewed 28 people who were considering divorce. The mean age of the interviewees was 36.2 years including 25 women and 3 men. 42.8% of the participants had one child. 28.5% had no children, 25% had two children, and 3.5% had three children.

The researcher, in coordination with the heads of family courts No. 1 and 2 in Tehran, attended the counseling section of these courts and was given basic information about the investigation and the rights of the participants in the study. Before the interview, participants were given the necessary explanations about research ethics and then verbal consent was obtained from those who were willing to participate in the research. Interviews were conducted by a Ph.D. student. On average, the interviews lasted between 45 and 60 minutes. All interviews were recorded and transcribed. The interviews followed a semi-structured format, and other questions were asked during the interview to obtain rich descriptions. The interview began with this question; "What made you think of divorce for the first time?" When necessary, we used the following questions to get richer details and information: for example, "Can

you explain more about this?" Or "Can you comment more clearly?" We asked the same questions for men and women. Before data analysis, each interview was recorded and transcribed verbatim. It should be noted that the code of ethics is with the ID IR.KHU.REC.1400.004 was also obtained from Kharazmi University for the present study. The criteria for entering the study also include 1- passing at least one year of marriage 2- applying for divorce 3- not belonging to certain groups such as the blind and ... 4- not belonging to groups such as homosexuals and ... 5- the tendency to Participation in research. The criterion for leaving the research was the unwillingness to continue participating in the research.

Data analysis started using Strauss and Corbin (1988) microanalysis method for grounded theory. This method required the researcher to read the text several times and carefully read the data line by line. The data analysis process included coding at three levels open coding, axial coding, and selective coding. As the categories developed, the researcher re-examined the transcripts to confirm compatibility with the data. Saturation occurred when no new code or categories of data analysis appeared. To ensure the validity of the findings, in the present study, verification methods were used. First, the findings were coded by another expert and the results were confirmed. Second, the data was recorded. We tried to document the research process in detail. Continuous control was also used to achieve the internal validity of the findings. Third, the accuracy of the information obtained was checked to prevent misunderstandings by the researcher. The information obtained was returned to the participants and approved by them. To make the findings more realistic, the components extracted by the participants were reaffirmed, and the researcher re-interviewed the two participants and repeated them, without obtaining a new finding. For consistency, participants were asked the same questions in different formats and provided coherent and non-contradictory answers to the same questions asked in different formats.

Results and discussion

According to our findings, in the formation of the divorce investigation process in the individual's thought, 4 general factors are influential. These factors are given in Table 1.

Table 1 factors shaping divorce ideation

Main factors	category	concepts
Pre-marital	Forced marriage	Parents' decision to marry
	early marriage	Traditional marriage, premarital marriage
	Choosing the wrong spouse	Unattractive spouse from the beginning, Academic differences, Lack of interest in the spouse from the beginning of the marriage
	Not following the dating process properly	Lack of proper knowledge of the opposite sex, lack of knowledge of each other, lack of experience in a relationship with the opposite sex
individual	expectations	Waiting for your spouse to change, Inability of the spouse to change his behavior, expecting a change in lifestyle by the spouse
	Lack of interest in the spouse	Unattractive spouse, lack of interest in any of the characteristics of the spouse
	mental fatigue	Frustration with changing circumstances, tiredness of compromising, frustration with the relationship
	Spouse irresponsibility	Lack of family support, spouse not working, spouse not coming home
relationship	Spouse's mental disorders	Skepticism of the spouse
	Lack of love and affection	Lack of love, lack of intimacy, dislike of each other
	Domestic violence	Beating, humiliation, insult
	Infidelity	A spouse living separately from another person, frequent breach of contract
	Sexual problems	Sexual disorders, sexual intercourse, sexual addiction
	Frequent conflicts	Child conflict, conflict, debate, and conflict
	Lack of perception of fairness in the relationship	Perception of injustice in child care, loneliness in the face of problems, lack of cooperation of the spouse, high pressure of responsibility
environmental	Financial Problems	Unemployment of the spouse, the inability of the spouse to provide for living expenses, lack of financial independence of the spouse, bankruptcy of the spouse
	Addiction	Substance abuse, alcoholism, job addiction
	Work-family conflict	Fertility or continuing education
	Relationship with spouse's family	Non-observance of our family boundaries by the spouse's family, lack of financial support from the spouse's family, lack of support from the spouse's family for our marriage, dependence on the spouse's family

Our findings show that premarital, personal, relationship and environmental factors influenced the occurrence of divorce ideation among these individuals. Four factors before marriage (forced marriage, early marriage, incorrect spouse selection, and improper dating process) influenced the emergence of the idea of divorce among divorce applicants. The premarital factor is divided into four components: forced marriage, early marriage, incorrect spouse selection, and incorrect dating process. Premarital factors always play an influential role in divorce. For example, forced marriage can occur for men and women of all ages and is seen as a form of child abuse

in which young girls disproportionately experience the negative consequences of such marriages (Gangoli, 2009). Also, the decision to marry early is either made by the person entering the marriage or their family, which is due to circumstances that force the family or individual to make such decisions. This is different from the legal systems in Western countries where the minimum age for marriage is 18 (Asghari, 2019).

The individual factors that shape divorce ideation in individuals are divided into three components: expectations, lack of interest in the spouse, and psychological fatigue. Various studies (Ali, et al., 2020; Deressu & Girma, 2019) have linked meeting expectations to happiness and marital satisfaction. Therefore, failure to meet the expectations of the individual can be associated with the emergence of divorce ideation in individuals. On the other hand, Crabtree et al. (2018) state that the existence of love in a marital relationship in modern times is necessary for its continuation, but love alone is not enough and the lack of love and happiness in the relationship can lead to the decision to divorce. Psychological fatigue is also a component of marital boredom and prevents people from trying to make life better (Capri, 2013; Babaei Givi, et al., 2016).

The relationship category was divided into eight components: spouse irresponsibility, spouse's mental disorders, lack of love and affection, domestic violence, infidelity, sexual problems, frequent conflicts, and the lack of understanding of fairness in the relationship. Numerous research findings have considered the mentioned components of a relationship to be effective in the occurrence of divorce. Doherty, et al. (2020); Chong & Mickelson (2013); Barikani, et al. (2012), Amato & Previti (2003); Afzali, et al. (2019), Ghasemi & Saroukhani (2014) are a few examples. In general, the inability to communicate properly makes it difficult for couples to resolve financial, sexual, and emotional issues affecting marriage (Mohlatlole, et al., 2018).

The environmental factor shaping the idea of divorce was divided into four components: addiction, work-family conflict, financial problems, and the type of relationship with the spouse's family. As shown by various studies, environmental factors such as addiction (Edwards, et al., 2018), work-family conflict (Van den Eynde & et al., 2019; Gholami Javadieh, et al., 2019), financial problems (Roshani et al., 2019), spouse family intervention (Aghajanian, et al., 2018) have always been important reasons for divorce. The role of environmental factors should always be considered in

the study of psychological phenomena because human beings do not live in a vacuum, but are born in the environment and continue to live in the environment (Esmailifar, et al., 2019). Levine believes that to study cohabitation, it is necessary to analyze the environmental and psychological factors related to the condition of the couple. According to him, people's living space includes the relationship and interdependence of personality and environment, and these are no longer separate (Abbasi, Golipour, 2019).

Conclusion

In general, although in this study we examined the factors of the emergence of thought, our participants did not necessarily consider these factors as the only factors involved in their decision. Our findings showed factors influencing divorce ideation included premarital, personal, relationship, and environmental factors. Our participants were divorce applicants who had considered divorce at different times, and they had differences in the amount of time they had considered divorce. In terms of the amount of effort, they made to maintain their married life. They had their reasons for not deciding to divorce at the beginning of their thinking about divorce. However, they tried to make the right decision. Some were happy with their decision to divorce, but others saw it as inevitable.

Acknowledgments

The authors of the research sincerely thank all the esteemed subjects participating in the research and Officials of the judiciary and family courts No. 1 and 2 in Tehran.

Authors' contributions

The article is an excerpt from a Doctoral Thesis. The first author is a Ph.D. student of counseling student; the Second author is the Supervisor professor and the corresponding Author; The third author is the dissertation consultant.

Funding

All financial resources and costs for research and publication of the article have been paid by the authors and no financial support has been received.

Availability of data and materials

Rezababaei8@gmail.com

Ethics approval and consent to participate

All participants in the study participated in the study by filling out a consent form, and the researchers assured them that the results of the research were confidential.

Consent for publication

Researchers are pleased to announce the publication of this article

Competing interests

This article is taken from the Doctoral Thesis entitled " The Process of Deciding to Divorce and the Continuation of married life based on divorce ideation" (Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran). This research is not in conflict with personal or organizational interests.

References

- Abbasi, K., & Gholipor, M. (2019). The sociological study of social and cultural factors affecting the incidence of emotional divorce (A Case study: Masjed-Soleiman City in 2014) Abstract. *Women and Family Studies*, 12(43), 37-58. <https://doi.org/10.30495/jwsf.2019.668798> (Persian).
- Afzali, A., Aziz Mohammadi, S., Mirzamani, M., Kiai, M. (۲۰۱۹). Analysis of the attitude of legal experts to the reasons for applying for divorce of couples in family courts in Tehran. *Lawyer*, 13 (3), 441-470. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=505856> (Persian).
- Aghajanian, A., Vaezade, S., Kohan, J. A., & Thompson, V. (2018). Recent trends of marriage in Iran. *The Open Family Studies Journal*, 10(1). <https://benthamopen.com/FULLTEXT/TOFAMSJ-10-1>
- Ali, P. A., McGarry, J., & Maqsood, A. (2020). Spousal role expectations and marital conflict: perspectives of men and women. *Journal of interpersonal violence*, 0886260520966667. <https://doi.org/10.1177/0886260520966667>
- Allen, S., & Hawkins, A. J. (2017). Theorizing the decision-making process for divorce or reconciliation. *Journal of Family Theory and Review*, 9, 50–68. <https://doi.org/10.1111/jftr.12176>
- Amato, P. R., & Previti, D. (2003). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Journal of family issues*, 24(5), 602-626. <https://doi.org/10.1177/0192513X03254507>
- Asghari, S. (2019). Early marriage in Iran: a pragmatic approach. *Journal of Human Rights Practice*, 11(3), 569-588. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huz035>
- Babaei Givi, R., Nazari, A., Mohsenzadeh, F. (2016). A comparative study of psychological well-being and marital boredom and their dimensions in employed and non-employed women. *Women and Society Quarterly*, 7 (25), 163-180. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=454940> (Persian).
- Barikani, A., Ebrahim, S. M., & Navid, M. (2012). The cause of divorce among men and women referred to marriage and legal office in Qazvin, Iran. *Global Journal of health science*, 4(5), 184. <https://doi.org/10.5539%2Fgjhs.v4n5p184>
- Baxter, L. A. (2010). The dialogue of marriage. *Journal of Family Theory & Review*, 2, 370–387. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00067.x>

- Bell, N. J., Baron, E., Corson, K., Kostina-Ritchey, E., & Frederick, H. (2014). Parent-adolescent decision-making: Embracing dialogic complexity. *Journal of Family Issues, 35*, 1780–1799. <https://doi.org/10.1177/0192513X13480339>
- Capri, Burhan. (2013). the Turkish Adaptation of the Burnout Measure-Short Version (BMS) and Couple Burnout Measure-Short Version (CBMS) and the Relationship between Career and Couple Burnout Based on Psychoanalytic-Existential Perspective. *Educational Sciences: Theory & Practice, 13*(3), pp 1408-1417. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1017669>
- Chong, A., & Mickelson, K. D. (2016). Perceived fairness and relationship satisfaction during the transition to parenthood: The mediating role of spousal support. *Journal of Family Issues, 37*(1), 3-28. <https://doi.org/10.1177/0192513X13516764>
- Crabtree, S. A., Harris, S. M., Bell, N. K., Allen, S., & Roberts, K. M. (2018). The roles of love and happiness in divorce decision making. *Journal of Divorce & Remarriage, 59*(8), 601-615. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1466254>
- Deressu, G., & Girma, Z. (2019). The Relationship Between Premarital Expectation and Marital Satisfaction Among Married Couples in Bole Sub-city of Addis Ababa City Administration. *Psychology, 9*(10), 387-400. doi:10.17265/2159-5542/2019.10.001
- Doherty, W. J., Kalantar, S. M., & Tarsafi, M. (2020). Divorce ambivalence and reasons for divorce in Iran. *Family Process, 60*(1), 159-168. <http://dx.doi.org/10.1111/famp.12539>
- Donnelly, D. A., & Burgess, E. O. (2008). The decision to remain in an involuntarily celibate relationship. *Journal of Marriage and Family, 70*, 519–535. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00498.x>
- Edwards, A. C., Larsson Lönn, S., Sundquist, J., Kendler, K. S., & Sundquist, K. (2018). Associations between divorce and onset of drug abuse in a Swedish national sample. *American Journal of Epidemiology, 187*(5), 1010-1018. <https://doi.org/10.1093/aje/kwx321>
- Fackrell, Tamara A. (2012). "Wandering in the Wilderness: A Grounded Theory Study of the Divorce or Reconciliation Decision-Making Process". *Theses and Dissertations, 3136*. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3136>. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3136/>

- Gangoli, G., McCarry, M., & Razak, A. (2009). Child marriage or forced marriage? South Asian communities in northeast England. *Children & Society*, 23(6), 418-429. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00188.x>
- Garrett-Peters, R., & Burton, L. M., (2015). Reframing marriage and marital delay among low-income mothers: An interactionist perspective. *Journal of Family Theory & Review*, 7, 242–264. <https://doi.org/10.1111/jftr.12089>
- Ghasemi, A., Sarukhani, b. (2014). Social factors of divorce and psychosocial health in couples seeking a consensual and non-consensual divorce. *Cultural and Educational Quarterly of Women and Family*, 8 (26), 7-37. https://cwfs.ihu.ac.ir/article_201626.html (Persian).
- Gholami Javadieh, A., Kazemi, M., Abazari, F. (2019). The Relationship between Emotional Divorce and Work-Family Conflict in Clinical Staff of Rafsanjan University of Medical Sciences. *Community Health*, Volume 13, Number 2, 74-82. <https://doi.org/10.22123/chj.2019.85369.0> (Persian).
- Harris, S. M., Crabtree, S. A., Bell, N. K., Allen, S. M., & Roberts, K. M. (2017). Seeking clarity and confidence in the divorce decision-making process. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(2), 83-95. <https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1268015>
- Hawkins, A. J., Galovan, A. M., Harris, S. M., Allen, S. E., Allen, S. M., Roberts, K. M., & Schramm, D. G. (2017). What are they thinking? A national study of stability and change in divorce ideation. *Family Process*, 56(4), 852-868. <https://doi.org/10.1111/famp.12299>
- Hoy, A., Diiriye, A., & Gunderson, E. (2021). Divorce Ideation and “Deal Breakers” among Married Gay Men and Lesbians: A Qualitative Exploration. *Journal of Family Issues*, 0192513X21993854. <https://doi.org/10.1177/0192513X21993854>
- Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2021). Iranian women’s divorce style: A qualitative study. *Family Process*. <https://doi.org/10.1111/famp.12655>
- Mohlatlole, N. E., Sithole, S., & Shirindi, M. L. (2018). Factors contributing to divorce among young couples in Lebowakgomo. *Social Work*, 54(2), 256-274. https://ulspace.ul.ac.za/bitstream/handle/10386/1942/mohlatlole_ne_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- National Organization for Civil Registration*. (2020). Recorded divorce in the whole country according to provincial separate in 1398 (2018–2019). Retrieved from www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset99/MD-98.rar
- Roshani, Sh., Tafteh, M., Khosravi, Z. (2019). Meta-analysis of divorce research in Iran in the last two decades (1377-1377) and providing solutions to reduce divorce and its negative consequences for women and children. *Women in Development and Politics*, 17 (4), 653-674. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2020.287279.1007699> (Persian).
- Sadeghi, R., Agadjanian, V. (2019). Attitude and Propensity to Divorce in Iran: Structural and Ideational Determinants. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(6), 479-500. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1586228>
- Shu, X., Zhu, Y., & Zhang, Z. (2012). Patriarchy, resources, and specializations: Marital decision-making power in urban China. *Journal of Family Issues*, 34, 885–917. <https://doi.org/10.1177/0192513X12450001>
- Smaeilifar, N., Jayervand, H. A., Rasoli, M., & HASANI, J. (2019). A Grounded-Theory Study of the Underlying Factors of Couple Burnout. *Women Studies*, 10(27), 25-51. <https://doi.org/10.30465/ws.2019.4029> (Persian).
- Szinovacz, M. E., & Davey, A. (2005). Retirement and marital decision making: Effects on retirement satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 67, 387–398. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2005.00123.x>
- Van den Eynde, A., Vercruyssen, A., & Mortelmans, D. (2019). The Experience of Work–Family Conflict among Divorced Parents in Flanders. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(6), 447-478. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1586227>

Print ISSN: 2251-6654
Online ISSN: 2588-3542

Journal of Family Counseling and Psychotherapy

Vol. 11, No. 2 (32), 2022

[dorl.net/dor/20.1001.1.22516654.1401.12.1.1.6](https://doi.org/10.22516654.1401.12.1.1.6)

عوامل مؤثر در بروز اندیشه طلاق در متقاضیان طلاق: یک مطالعه‌ی داده بنیاد

پذیرش: 1400-12-20

دریافت: 1400-08-30

دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
دانشیار گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. نویسنده مسئول

Farshad.mohsenzadeh@khu.ac.ir

استاد گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

رضا بابائی

فرشاد محسنزاده

کیانوش زهراکار

چکیده

افراد در طول دوران زندگی مشترک می‌توانند افکار طلاق را تجربه کنند که در ادبیات به آن «اندیشه طلاق» می‌گویند این پژوهش با هدف شفاف‌سازی عوامل تأثیرگذار بر بروز اندیشه طلاق در بین افراد متقاضی طلاق انجام شده است. روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع داده بنیاد است. از این رو با ۲۸ فردی که متقاضی طلاق بودند - و به یکی از دادگاه‌های خانواده شماره یک و دو تهران مراجعه کرده بودند - با روش نمونه‌گیری هدفمند مصاحبه نیمه ساختاریافته‌ای صورت گرفت و یافته‌های آن به ترتیب با روش استراوس و کربین (۱۹۹۸) و سه روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد در شکل‌گیری اندیشه طلاق چهار عامل عمده نقش اساسی دارد. این چهار عامل عبارت‌اند از نخست عوامل پیش از ازدواج مانند ازدواج اجباری، ازدواج زودهنگام، انتخاب همسر نامناسب و طی نکردن درست فرآیند آشنایی؛ دوم عوامل فردی مانند انتظارات، عدم علاقه‌مندی به همسر، خستگی روان‌شناختی؛ سوم عوامل رابطه‌ای مانند مسئولیت‌ناپذیری همسر، اختلالات روانی همسر، عدم وجود عشق و علاقه‌مندی، خشونت خانگی، پیمان‌شکنی، مشکلات جنسی، تعارضات مکرر و عدم ادراک انصاف در رابطه؛ و چهارم عوامل محیطی مانند اعتیاد، تعارض کار و خانواده، مشکلات مالی و رابطه با خانواده همسر. نتایج پژوهش تأثیر عوامل گوناگونی را نشان داد که منجر به شروع اندیشه طلاق در تفکر فرد می‌شود اما این عوامل را نمی‌توان به‌تنهایی تعیین‌کننده‌ی تصمیم به طلاق دانست.

کلیدواژه‌ها: اندیشه‌ی طلاق، تصمیم به طلاق، طلاق، متقاضیان طلاق

مقدمه

طلاق به عنوان یک رویداد تغییردهنده زندگی، امروزه به امری متداول بدل شده است و آمارها حاکی از آن است که میلیون‌ها تن تصمیم به طلاق گرفته‌اند یا در آینده با آن روبرو خواهند شد (Allen & Hawkins, 2017). پژوهشگران آمار کلی طلاق را حدود ۵۰ درصد تخمین زده‌اند (Stepler, 2017). از سوی دیگر متعاقب با تغییر آمار جهانی در رابطه با ازدواج و طلاق (Cherlin, 2020)، آمارهای سال ۱۳۹۸ نیز در ایران نشان از آن دارد که طلاق افزایش دراماتیکی داشته به طوری که نسبت طلاق در ایران ۳۱,۵۸ درصد بوده است و ۵۰ درصد زوجها در تهران، طلاق را راه حل مشکل خود دانسته‌اند (National Organization for Civil Registration, 2020).

پایان دادن به زندگی مشترک به دلیل تأثیر آن بر جنبه‌های گوناگون زندگی فرد، تصمیم مهمی است. به ویژه با در نظر داشتن این امر که اغلب افرادی که ازدواج کرده‌اند قصد داشته‌اند "تا زمان مرگ" وفاداری آن‌ها ادامه داشته باشد. اغلب افرادی که در میانه این روند تصمیم‌گیری هستند کوشش کرده‌اند که به تصمیم "درست" برسند (Harris, et al., 2017). بر اساس منابع معتبر برخی از زوجها بدون شفافیت و اغلب به منظور تجربه وضعیت پس از طلاق، جدایی را انتخاب کرده‌اند (Crabtree, Harris, 2019). وضعیت موجود نشان‌دهنده آن است که افراد در تصمیم‌گیری برای ادامه زندگی مشترک یا طلاق با سردرگمی و کلافگی روبرو هستند و به ندرت در این زمینه مسیر مشخص یا تصمیم قاطعی وجود دارد. در چنین موقعیتی اغلب افراد درگیر دوره‌های زمانی طولانی مدتی می‌شوند و با لحاظ کردن گزینه‌های خود، یک فرآیند رفت و برگشت را تجربه می‌کنند (Crabtree, Bell, 2020). صرف نظر از اینکه زوجها قصد جدی برای طلاق دارند یا خیر، در تمامی مراحل زندگی مشترک، آن‌ها توانایی تجربه افکار طلاق را دارند. در ادبیات از اصطلاح "اندیشه طلاق" برای نامیدن این ویژگی استفاده می‌شود (Hoy, et al., 2021).

درباره‌ی فرآیندهای تصمیم‌گیری از چهارچوب نظری گسترده‌ای شامل نظریه تبادل اجتماعی (Donnelly & Burges, 2008)، انتخاب منطقی (Shu, et al., 2012)، منابع (Szinovacz & Davey, 2005) و حداکثر سازی مطلوبیت (Shu, et al., 2012) استفاده می‌شود. همچنین، برخی از محققان خانواده فرآیندهای کلی تصمیم‌گیری را در چارچوب نظری ساختارگرایانه اجتماعی یا تفسیری بررسی می‌کنند. رویکردهای مفید شامل نظریه گفت و گو (Bell, et al., 2014)، دیالکتیک رابطه‌ای (Baxter, 2010) و تعامل‌گرایی نمادین (Garrett-Peters & Burton, 2015) است. مدل‌های تصمیم‌گیری مبتنی بر نظریه تبادل اجتماعی نیز اغلب فرآیند طلاق را به مراحل متوالی تقسیم کرده اما تاکنون درباره این نوع از تقسیم‌بندی‌ها انتقادهای فراوانی صورت گرفته است که بر اساس آن‌ها می‌توان توسعه

تئوری‌های آینده را شکل داد. برای مثال، بیشتر مدل‌های مرحله‌ای، خط سیر فرآیند طلاق را با در کنار هم قرار دادن مجموعه‌ای از رویدادها نشان می‌دهد، اما درباره فرآیند تصمیم‌گیری درونی - که تسهیلگر حرکت‌ها از مرحله‌ای به مرحله دیگر است - چیزی نمی‌گوید. افزون بر این مدل‌های مرحله‌ای طلاق به امکان سازش نیز توجهی ندارند، به بیان دیگر متخصصان خانواده پویایی زندگی و امکان تغییر در فرایندها را مدنظر قرار نمی‌دهند نکته‌ای که درک آن بسیار مهم است (Allen & Hawkins, 2017).

در بسیاری از پژوهش‌ها تأثیر عوامل گوناگونی در زندگی زناشویی و طلاق برجسته شده است از جمله نقش عدم تعهد و تعارض (Scott & et al., 2010)، پیمان‌شکنی و اعتیاد (Amato & Previti, 2003؛ Doherty, et al., 2020)، انتظارات (Chong & Mickelson, 2013؛ Deressu & Girma, 2019؛ Miller, Tedder, 2011)، عدم ارتباط مناسب (Van den Eynde & et al., 2019؛ Mohlatole, et al., 2018)، اعتیاد (Edwards, et al., 2018)، تعارض کار و خانواده (Allen & Hawkins, 2012) اما در ادبیات، فکر کردن یا در نظر گرفتن طلاق اغلب به‌عنوان اندیشه طلاق نامیده می‌شود (Allen & Hawkins, 2017؛ Harris, et al.; Hoy, et al., 2021). در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ برخی تحقیق‌های تجربی در مورد اندیشه‌ی طلاق انجام شده است (Donovan & Jackson, 1990؛ Albrecht & Kunz, 1980) پژوهش‌های دیگری در سال‌های اخیر اندیشه طلاق و تصمیم به طلاق را برجسته کرده‌اند (Harris, et al; 2017; Allen & Hawkins, 2017)؛ Hoy, et al., 2021). Fackrell (2012) بیان می‌کند فرآیند تصمیم‌گیری برای طلاق یا آشتی در یک ازدواج نامنظم و پویا است و بسیاری از تعارض‌ها با مقایسه موقعیت‌های آینده، به‌صورت ناشناخته بر آن تأثیر می‌گذارد. تصمیم به طلاق در میان فرآیندها و رویدادهای متعددی گرفته می‌شود که به‌طور کامل تحت کنترل فرد نیست اما به‌شدت بر بهزیستی عاطفی او تأثیر می‌گذارد. این تصمیم، با وجود فراگیری آن، به‌هیچ‌وجه آسان نیست و استرس‌زا و دشوار است (Allen & Hawkins, 2017). در این میان، کار Allen & Hawkins (2017) ویژه است زیرا علاوه بر بررسی و نقد چارچوب‌های نظری موجود برای درک فرآیند تصمیم‌گیری طلاق و به‌ویژه در رابطه با اندیشه طلاق، به ارائه چارچوبی نظری و تجربی نیز می‌پردازند. آن‌ها مسیریابی برای تحقیق‌های آینده و چشم‌اندازی از پیچیدگی اندیشه طلاق و فرآیند تصمیم‌گیری طلاق را در متن زندگی افراد پیشنهاد می‌کنند و بیان می‌کنند که تصمیم به طلاق در یک دیالکتیک از زمان، مکان، گفتگو و منطق اتفاق می‌افتد. الن و هاوکینز می‌گویند اندیشه طلاق در تأملات گذشته، حال و آینده رابطه و همین‌طور بر اساس زمان‌بندی یا سرعت رویدادها یا اقدامات خاص و پیامدهای آن‌ها آشکار می‌شود. مطالعات متعددی به بررسی نگرش‌ها و دلایل ارائه‌شده برای طلاق افراد در ایران پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال، (Sadeghi, Aghajanian, 2019) به بررسی نگرش و گرایش جوانان ایرانی به

طلاق پرداخته‌اند و این نگرش‌ها و گرایش‌ها را مرتبط با عوامل ساختاری و فکری شهر تهران در سال 2014 دانسته‌اند. (Doherty, et al., 2020) به بررسی دوگانگی طلاق و دلایل طلاق در ایران پرداخته‌اند. آن‌ها به دلایل مشترک رابطه‌ای برای طلاق، همراه با نرخ بالای خشونت بین فردی گزارش‌شده از سوی همسران پی بردند. همچنین آن‌ها نرخ قابل توجهی از دوگانگی طلاق، همراه با گشودگی به خدمات آشتی را مشاهده کردند. در ایران پژوهشی توسط محقق یافت نشد که اندیشه‌ی طلاق را مطالعه کرده باشد اما تحقیقات مختلف (Ramezanifar; Roshani et al., 2019 & et al., 2021; Asghari, 2019; Hajrezayi, 2019; Afzali, et al., 2019; Gholami Javadieh, et al., 2019; Rahmati, & Bahrami Nejad, 2019; Aghajanian, et al., 2018; Akhavi samarin, et al, 2017; Azizi, et al., 2016; Ghasemi & saroukhani, 2014; Barikani, et al., 2012; Sadr al-Ashrafi, et al, 2012; Mohsenzadeh, et al., 2007) Zargar and Neshatdoost, 2008; Riahi, et al., 2011) عوامل مختلفی را برای طلاق ذکر کرده‌اند. در زیر برخی از مشابه‌ترین پژوهش‌ها در رابطه با اندیشه‌ی طلاق و فرآیند تصمیم‌گیری آن ذکر شده است. (Jaberi, et al., 2021) به بررسی سبک‌های طلاق زنان ایرانی با بررسی زنان آغازگر طلاق در شهر اصفهان پرداخته‌اند. نتایج آن‌ها عوامل روانی، ارتباطی، فرهنگی و اجتماعی دخیل در پدیده طلاق را در پنج مرحله بیان می‌کند: (۱) ظهور تفکر در مورد طلاق، (۲) تردید در ماندن، (۳) تصمیم‌گیری دشوار، (۴) جدایی و (۵) اقدام قانونی. آنان بیان می‌کنند که علیرغم قوانین محدودتر و شرایط اجتماعی پیچیده‌تر برای زنان آغازکننده‌ی طلاق نسبت به مردان، تعداد زنان آغازکننده‌ی طلاق در شرایط متغیر فرهنگی ایران رو به افزایش است؛ اما به‌طور کلی هیچ‌یک از این مطالعات اندیشه‌ی طلاق و چگونگی شکل‌گیری ابتدایی آن را بین افراد متقاضی طلاق در ایران بررسی نکرده است. هدف از این پژوهش، شناسایی عوامل اولیه شکل‌گیری اندیشه طلاق در افراد متقاضی طلاق است و پرسش پژوهش این است که چه عواملی در بروز اندیشه‌ی طلاق تأثیرگذار بوده‌اند؟

روش

این پژوهش با رویکرد کیفی و به روش داده بنیاد اجرا گردید. بافت موردپژوهش دربرگیرنده متقاضیان طلاق در شهر تهران طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود. ملاک تعیین تعداد شرکت‌کنندگان، رسیدن به اشباع بود. تعداد شرکت‌کنندگان در این پژوهش ۲۸ نفر بود. انتخاب شرکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند بود. ملاک‌های اصلی ورود به پژوهش برای شرکت‌کنندگان، عبارت بودند از ۱- گذشت حداقل یک سال از ازدواج تا افراد نسبت به پویایی‌های اندیشه‌ی طلاق آگاهی بیشتری داشته باشند ۲- تقاضا برای طلاق زیرا اندیشه طلاق می‌تواند در زوجینی که متقاضی طلاق نیستند نیز وجود داشته باشد و ما قصد محدودسازی و شناسایی آن در میان متقاضیان طلاق را داشتیم ۳- تمایل به مشارکت در پژوهش؛ این ملاک

به دلیل رعایت حقوق مشارکت کنندگان در پژوهش انتخاب شد و ملاک خروج از پژوهش نیز به همین دلیل عدم تمایل به ادامه مشارکت در پژوهش بود. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان بدین صورت بود: جنسیت (۲۵ زن و ۳ مرد)، تحصیلات (دیپلم و زیر دیپلم ۷، فوق دیپلم و لیسانس ۱۴، تکمیلی ۷)، شغل (غیر شاغل ۸، خانه‌دار ۷، کارمند ۷، آزاد ۶)، تعداد فرزندان (بدون فرزند ۸، دارای یک فرزند ۱۲، دارای دو فرزند ۷، دارای سه فرزند ۱). همچنین لازم به ذکر است این افراد بین سنین ۲۰ تا ۵۵ سال داشتند و میانگین سن مصاحبه کنندگان ۳۶/۲ سال بود. توضیح این که مشارکت کنندگان این پژوهش افرادی بودند که به طلاق اندیشیده بودند و متقاضی طلاق بودند و از بین افرادی انتخاب شدند که به دو دادگاه خانواده شماره ۱ و ۲ تهران مراجعه کرده بودند.

ابزارها

داده‌ها به روش مصاحبه نیمه ساختاریافته، پس از جلب رضایت مشارکت کنندگان، در دادگاه‌های خانواده شماره یک و دو تهران، طی مدت حدود یک سال، جمع‌آوری گردید. بدین صورت که مصاحبه با این پرسش آغاز شد؛ "چه چیزی باعث شد برای اولین بار به طلاق فکر کنید؟" این سؤال برای شناسایی عوامل شکل دهنده اندیشه طلاق طراحی شده بود و زمانی که لازم بود پرسش‌های زیر برای دستیابی به جزئیات و اطلاعات غنی‌تر به کار برده شد: برای مثال، "می‌توانید درباره‌ی این مورد بیشتر توضیح دهید؟" یا "می‌توانید نظر خود را واضح‌تر بیان کنید؟". ما از پرسش‌های مشابهی برای زنان و مردان استفاده کردیم.

جهت ارتقای دقت علمی یافته‌های پژوهش، طبق معیارهای لینکلن و گویا (Guba, Lincoln, 1994) در راستای باورپذیری، به این معنا که شرکت کنندگان و پژوهشگر سازه اجتماعی را به طور واقعی درک کرده و به تصویر کشیده‌اند. شواهد زیر مورد توجه قرار گرفت: افزایش اعتبار پژوهشگر از طریق مطالعه وسیع در ادبیات روش‌شناسی کیفی، شرکت در کارگاه‌های آموزشی مرتبط و داشتن تجربیات حرفه‌ای و شخصی درباره پدیده مورد پژوهش، ارتقای کیفیت و اعتبار مصاحبه از طریق طی دوره‌های آموزشی، تهیه راهنما مصاحبه و اجرای مصاحبه‌ها توسط شخص پژوهشگر و درگیری طولانی مدت با داده‌ها. برای تسهیل امکان انتقال‌پذیری یافته‌ها به بافت دیگر، توصیف دقیق شرکت کنندگان و نحوه انجام کار رعایت شده است. با توسعه دسته‌بندی‌ها، محقق برای تأیید سازگاری با داده‌ها، رونوشت‌ها را مجدداً بررسی کرد. اشباع زمانی رخ داد که هیچ‌کدام یا دسته‌بندی جدیدی از تجزیه و تحلیل داده‌ها

ظاهر نشد. برای اطمینان از تائید پذیری یافته‌ها، از سه روش برای تائید پذیری استفاده شد. اولین مورد کدگذاری داده‌ها توسط متخصص دیگری بود که یافته‌ها تائید شد. دوم ثبت داده‌ها بود. ما تلاش کردیم تا فرآیند تحقیق را با جزئیات ثبت کنیم. همچنین برای دستیابی به اعتبار درونی یافته‌ها از کنترل مستمر استفاده شد. سوم بررسی صحت اطلاعات به دست آمده برای جلوگیری از سوء تفاهم توسط محقق بود. بدین منظور اطلاعات به دست آمده به شرکت کنندگان بازگردانده شد و مورد تائید آن‌ها قرار گرفت. برای واقعی بودن یافته‌ها نیز، مؤلفه‌های استخراج شده توسط شرکت کنندگان دوباره تائید شد و محقق با دو شرکت کننده مجدداً مصاحبه کرد و یافته‌های پژوهش بدون یافته‌ای جدید تکرار شد. برای ثبات و تداوم، از شرکت کنندگان سؤالات مشابه در قالب‌های مختلف پرسیده شد و شرکت کنندگان به سؤالات مشابهی که در قالب‌های مختلف پرسیده می‌شد، پاسخ‌های منسجم و غیر متضاد ارائه کردند. لازم به ذکر است کد اخلاق با شناسه IR.KHU.REC.1400.004 نیز از دانشگاه خوارزمی برای پژوهش حاضر اخذ شد.

شیوهی اجرای پژوهش

قبل از انجام مصاحبه، توضیحات لازمی درباره‌ی اخلاق پژوهشی به شرکت کنندگان ارائه شد و از افرادی که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند رضایت شفاهی و کتبی اخذ شد. مصاحبه‌ها از قالبی نیمه ساختاریافته پیروی می‌کردند و پرسش‌های دیگری در جریان گفتگو پرسیده می‌شد تا توصیفات را غنی‌تر سازد. شرکت کنندگان تشویق شدند تا آزادانه صحبت کنند و اندیشه‌ی طلاق خود را روایت کنند. قبل از انجام تجزیه و تحلیل داده‌ها، هر مصاحبه ضبط شد و کلمه به کلمه رونویسی شد. مصاحبه‌ها توسط یک دانشجوی دکتری انجام شد. گروه تحقیقاتی این پژوهش شامل یک دانشجوی دکتری و یک استاد راهنما و یک استاد مشاور بود. به طور متوسط، مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها در یک اتاقی برگزار شد که شرکت کنندگان در آن احساس امنیت می‌کردند و از سوی دادگاه‌های خانواده فراهم شده بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشی مشابه فن‌ها و روش‌های میکرو تحلیل (Strauss and Corbin 1988) برای گراندد تئوری استفاده شد. این روش مستلزم آن بود که محقق چندین بار متن را بخواند و خط به خط در داده‌ها دقیق شود. فرآیند تحلیل داده‌ها شامل کدگذاری در سه سطح باز، محوری و انتخابی بود. در کدگذاری باز، دسته‌بندی‌های اولیه شکل گرفت. در کدگذاری محوری، به دنبال کدگذاری با پایان باز، دسته‌های مشابه در همان دسته‌ها قرار

گرفتند و کدگذاری انتخابی به محقق این امکان را می‌داد که پدیده‌های کلیدی حاصل از داده‌ها را در گروه‌بندی سازمان‌دهی کند.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های ما، در شکل‌گیری فرآیند بررسی طلاق در اندیشه فرد، عوامل به خصوصی تأثیر گذارند. ما این عوامل را به ۴ مورد تقسیم کرده‌ایم. این عوامل شامل عوامل قبل از ازدواج، عوامل فردی، عوامل رابطه‌ای، عوامل محیطی است که در جدول شماره ۱ قابل مشاهده است. این عوامل در شکل‌گیری اندیشه طلاق تأثیر می‌گذارد یا منجر به بروز طلاق در اندیشه‌ی فرد می‌شود. مندرجات جدول شماره ۱ دربردارنده ۴ عامل اصلی به همراه مقوله‌ها و مفاهیم مرتبط با آن‌هاست.

جدول ۱: عوامل شکل‌دهنده‌ی اندیشه طلاق

عوامل اصلی	مقوله‌ها	مفاهیم
پیش از ازدواج	ازدواج اجباری	تصمیم‌گیری والدین برای ازدواج
	ازدواج زود هنگام	ازدواج سنتی، ازدواج قبل از بلوغ
فردی	همسرگزینی نادرست	جذاب نبودن همسر از ابتدا، تفاوت‌های تحصیلی، عدم علاقه‌مندی به همسر از ابتدای ازدواج
	طی نکردن درست فرآیند آشنایی	عدم شناخت مناسب از جنس مخالف، عدم شناخت از همدیگر، نداشتن تجربه رابطه با جنس مخالف
رابطه‌ای	انتظارات	انتظار تغییر یافتن همسر، عدم توانایی همسر برای تغییر رفتار خود، عدم تغییر شیوه‌ی زندگی همسر
	عدم علاقه به همسر	جذاب نبودن همسر، عدم علاقه‌مندی به هیچ‌یک از ویژگی‌های همسر
رابطه‌ای	خستگی روان‌شناختی	ناامیدی از تغییر شرایط، خستگی از سازش کردن، دل‌سردی خود نسبت به رابطه
	مسئولیت‌ناپذیری همسر	عدم حمایت از خانواده، کار نکردن همسر، خانه نیامدن همسر
رابطه‌ای	اختلالات روانی همسر	شکاک بودن همسر
	عدم وجود عشق و علاقه‌مندی	عدم ابراز محبت، عدم وجود صمیمیت، دوست‌نداشتن همدیگر
رابطه‌ای	خشونت خانگی	کتک زدن، تحقیر، توهین
	پیمان‌شکنی	زندگی جداگانه همسر با فردی دیگر، پیمان‌شکنی مکرر
رابطه‌ای	مشکلات جنسی	اختلالات جنسی، قطع رابطه‌ی جنسی، اعتیاد جنسی
	تعارضات مکرر	تعارض بر سر فرزند، کشمکش، بحث و درگیری
محیطی	عدم ادراک انصاف در رابطه	ادراک بی‌انصافی در مراقبت از فرزند، تنها بودن در برابر مشکلات، عدم همکاری همسر، فشار مسئولیت زیاد
	اعتیاد	سوء مصرف مواد، اعتیاد به الکل، اعتیاد به شغل
محیطی	مشکلات مالی	بیکاری همسر، ناتوانی همسر در تأمین مخارج زندگی، عدم استقلال مالی همسر، ورشکستگی همسر
	رابطه با خانواده همسر	عدم رعایت مرزهای خانوادگی ما توسط خانواده همسر، عدم حمایت مالی خانواده همسر، عدم حمایت خانواده همسر از ازدواجمان، وابستگی به خانواده همسر
	تعارض کار و خانواده	فرزند آوری یا ادامه تحصیل

پیش از ازدواج

یافته‌های ما نشان داد عوامل قبل از ازدواج می‌توانند نقش محرکی برای بروز اندیشه‌ی طلاق در افراد داشته باشند. عامل قبل از ازدواج به چهار مؤلفه‌ی ازدواج اجباری، ازدواج زودهنگام، همسرگزینی نادرست، طی نکردن درست فرآیند آشنایی تقسیم می‌شود. در این رابطه مشارکت‌کننده‌ای درباره‌ی علت قبل از ازدواج و مقوله‌ی ازدواج اجباری بیان می‌کند "ازدواجمان زوری بود و همیشه با خودم می‌گفتم بالاخره یک روز جدا می‌شوم. ازدواجمان ناخواسته بود پدر و مادرهایمان دوست بودند خودشان بریدند و دوختند. ۱۴ سالم بود که مادر شدم. با به دنیا آمدن بچه گفتم که دیگر باید بسازم. با او کنار آمدم، ۱۸ سال هم زندگی کردم تا اینکه بالاخره طلاق گرفتم" - مشارکت‌کننده ۷. مشارکت‌کننده‌ی دیگری درباره دلیل ازدواج زودهنگام می‌گوید "۱۶ سالگی ازدواج کردم، کم سن بودم و هیچ شناختی از همسر نداشتم" - مشارکت‌کننده ۲۶. مشارکت‌کننده شماره ۷، درباره همسرگزینی نادرست و عدم علاقه‌مندی به همسر از قبل از ازدواج بیان می‌گوید "اصلاً از ابتدا همسر را دوست نداشتم و او هم مردی نبود که بتواند مرا جذب کند". مشارکت‌کننده‌ی دیگری درباره طی نکردن درست فرآیند آشنایی بیان می‌کند "اولین بار شاید سال اول بعد از عقد به طلاق فکر کردم، الان ۶ سال از عقدم می‌گذرد و شاید به خاطر اینکه اولین تجربه‌ام بود یعنی اول فرد از جنس مخالفی بود که با او در ارتباط بودم و شناختی از جنس مخالف نداشتم، برای همین جدی شد و به ازدواج ختم شد اولین بار این طوری به طلاق فکر کردم" - مشارکت‌کننده ۲۸. این مشارکت‌کننده عدم آگاهی خود از ویژگی‌های مردان را عامل شکل‌گیری ازدواج خود می‌داندست و وجود تجربه رابطه با جنس مخالف را در این زمینه آگاهی‌بخش می‌داندست.

فردی

علاوه بر متغیرهای تأثیرگذار قبل از ازدواج، عوامل فردی نیز نقش مؤثری بر بروز اندیشه‌ی طلاق دارند. عوامل فردی شکل‌دهنده‌ی اندیشه‌ی طلاق در افراد به سه مؤلفه‌ی انتظارات، عدم علاقه به همسر و خستگی روان‌شناختی تقسیم می‌شود. برای مثال مشارکت‌کننده‌ای درباره علت فردی و مؤلفه‌ی انتظارات بیان می‌کند "وقتی آدم زندگی‌اش را شروع می‌کند انتظار دارد همه مشکلات بعد از یکی دو سال درست شود اما وقتی می‌بیند درست نمی‌شود ناامید می‌شود و به فکر طلاق می‌افتد" - مشارکت‌کننده ۸. مشارکت‌کننده‌ی دیگری درباره‌ی علت فردی و مقوله‌ی عدم علاقه‌مندی به همسر می‌گوید "رفتارش را دوست نداشتم هیچی شو دوست نداشتم حرف زدنش لباس پوشیدنش تو جمع بودنش هیچی شو دوست نداشتم" - مشارکت‌کننده ۷. مشارکت‌کننده شماره ۱۳ درباره خستگی روان‌شناختی و ناامیدی از تغییر شرایط بیان می‌کند "یک روز قول می‌داد منم می‌گفتم خب

اشکالی ندارد قول داده خوب شود و از فردا می‌رود سرکار اما فردا می‌خواهید می‌گفت حالا امروز نرم حالا فردا هم نرم حالا پس فردا هم نرم".

رابطه‌ای

عامل رابطه‌ای نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق در افراد متقاضی طلاق داشت. عامل رابطه‌ای به هشت مقوله تقسیم شد. ما در اینجا از هر کدام از مقوله‌های رابطه‌ای مثال‌هایی ذکر کرده‌ایم. اولین مقوله مسئولیت‌ناپذیر همسر بود برای مثال مشارکت‌کننده ۹ بیان می‌کند "خیلی بی‌مسئولیت بود مثلاً من غذا درست می‌کردم و تا از سرکار بیاد یک ساعت دو ساعت منتظرش می‌ماندم. وقتی نمی‌آمد باهاش تماس می‌گرفتم می‌گفت من خانه‌ی مادرم هستم و غذا خوردم و دارم استراحت می‌کنم". دومین مقوله اختلالات روانی همسر بود برای مثال "ایشان ی سری رفتارهای خیلی خاصی هم داشتن بدین بودند. وقتی من با دکتر مشاور مشکلات رو مطرح کردم برای ایشان بیماری پارانوئید تشخیص دادن. مثلاً من می‌دیدم که به دیگران و به آدم‌های خیلی معمولی شاید به آدم‌هایی که در کنارشان حرکت می‌کرد هم سوءظنی داشت. مثلاً می‌گفت این فرد به این شکل داره مارو نگاه میکنه این فرد در ذهن خودش این‌رو به ما گفت که من برام سؤال بود چطوری به این مسائل فکر می‌کنی اصلاً هم چینی چیزی نیست چرا نگاه منفی داری به این مسئله از کجا می‌دونی اون آدم داره به این فکر می‌کنه که مثلاً شما از من سنت خیلی بالا تره شما مگه تو ذهن اون آدم هستی این مسائل رو که می‌دیدم می‌فهمیدم اینا داره تو رفتارش تأثیر گزار می‌شه. بعد من رو محدود کرد من اون موقع دانشجوی دانشگاه بودم. دقیقاً رو ترم بودم داشتم دفاع می‌کردم فکر کنید من رو توی خانه حبس کرده بود و دو ماه حتی نمی‌توانستم خانوادمو ببینم خانوادم پشت پنجره می‌آمدن با موبایل یا تلفن خانه باهاشون صحبت می‌کردم در این حد من خانوادمو می‌دیدم".

مشارکت‌کننده ۱۱. سومین مقوله عدم وجود عشق و علاقمندی بود "فقط به خاطر بچه‌ها صبر کردم الان هم همه چیز رو بخشیدم مهریه نفقه. به من می‌گفت انشالله بمیری راحت بشیم" - مشارکت‌کننده ۱۷. مقوله ی بعدی رابطه‌ای وجود خشونت خانگی بود "دیگه به ی جاهایی رسیده بود که مثلاً چاقو می‌گذاشت زیر گلویم اتو رو سمت من پرت می‌کرد یعنی اگر من جاخالی نمی‌دادم و اون اطو به سرم می‌خورد چی می‌شد. ی بار انقدر منو گذاشت رو زمین و با پاشنه پاش کوبید به سرم که من گرمی خونی که از دهنم سرازیر شد رو فهمیدم بعداً رفتم سی‌تی‌اسکن دادم مجبور شدم برم سی‌تی‌اسکن بدم چون سرگیجه داشتم" - مشارکت‌کننده ۴. مقوله ی پنجم، پیمان‌شکنی در رابطه بود برای مثال مشارکت‌کننده ۱۹ بیان می‌کند "الآن دارم احساس تولد دوباره می‌کنم ۱۴ سال خیانت رو تحمل کردم و این خیلی بهم آسیب زد، به اعتماد به‌نفسم خیلی آسیب می‌زد با اینکه من هیچی کم

نداشتم ی زن بسیار موفق بودم". مقوله ی دیگر رابطه‌ای وجود مشکلات جنسی در رابطه بود "رابطه‌ی جنسی مان هم سرد بود من زیاد نیاز داشتم ولی ایشان سرد بود بلد نبود دو ماهی یک‌بار ماهی یک‌بار رابطه جنسی داشتیم" - مشارکت‌کننده‌ی ۱۷. مقوله ی هفتم، تعارضات مکرر در رابطه بود "بیشتر زمان‌هایی که اذیتم می‌کرد بددهنی می‌کرد به هم فحش می‌داد بی‌احترامی می‌کرد بیشتر به طلاق فکر کردم مثلاً تو چهلم مادر شوهرم جلوی مهمان‌ها به من بددهنی کرد" - مشارکت‌کننده ۵. مقوله آخر و یا مقوله هشتم رابطه‌ای، عدم وجود ادراک انصاف در رابطه بود برای مثال "من تمام انرژی مو باید برای بچه می‌زاشتم این آقا خودش صبح تا شب بیرون بود ولی من خب بچه مریض می‌شد من باید می‌شستم پای بچه‌ی موقع می‌گفتم یک ساعت این بچرو نگاه‌دار اصلاً بچه مریض می‌شد با من دعوا می‌کرد که چرا بچه مریض شده حساسیت‌های بیخود و الکی" - مشارکت‌کننده ۱۲.

محیطی

عامل محیطی شکل‌دهنده‌ی اندیشه‌ی طلاق به چهار مؤلفه‌ی اعتیاد، تعارض کار و خانواده، مشکلات مالی و نوع رابطه با خانواده همسر تقسیم شد. مشارکت‌کننده شماره ۵ درباره مؤلفه‌ی اعتیاد و تأثیرگذاری آن بر اندیشه طلاق بیان می‌کند "گاهی با بچه‌ها هم حرف می‌زدم که کمکش کنید اعتیادش را ترک کند و بچه‌ها با او حرف می‌زدند اما می‌دیدم خوب‌شدنی نیست درست‌شدنی نیست دلش نمی‌خواهد ترک کند، چون چند سال است پسرم اصرار می‌کند بیا برویم کمپ ترک کنی اما دیدم انگار دلش نیست". مشارکت‌کننده‌ی دیگری به تعارض کار و خانواده و مشکلاتی که از این طریق منجر به اندیشه طلاق در او شده است اشاره می‌کند و آن را در شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق خود تأثیرگذار می‌داند "رفتم بازار و کسب‌وکار را شروع کردم و هر چی درآوردم را دادم دکترا گرفتم و برای ریال به ریالش تلاش کردم و به او هم گفتم پایه‌پای من بیا اما او مخالفت می‌کرد. درگیر بدبینی‌هایش شده بود و از هر طریقی سعی می‌کرد آسیب بزند جلسات کاری من با آقایان را به هم می‌زد. حتی کارآفرین نمونه شدم ولی همسرم یک‌بار بهم تیریک نگفت بعد گیر داد بچه می‌خواهم و منم گفتم نمی‌خواهم چون خیلی زحمت کشیده بودم داشتم دکترا را می‌گرفتم و نمی‌توانستم الان بچه‌داری کنم او هم گفت پس تکلیف خودت را مشخص کن" - مشارکت‌کننده ۲۷. مشکلات مالی دیگر عامل محیطی تأثیرگذار بر شکل‌گیری اندیشه طلاق بود "بی‌پولی‌اش هم خیلی تأثیر داشت رفاه نداشتیم اگر قرار است سختی بکشم سختی را می‌روم تنهایی می‌کشم بدون آقابالاسر بدون اینکه یکی باشد روحم را آزار بدهد، محدودم کند اذیتم کند" - مشارکت‌کننده ۷. در رابطه با عامل محیطی و مقوله رابطه با خانواده همسر، مشارکت‌کننده‌ی دیگری وابستگی همسرش به خانواده‌اش را این‌گونه ذکر می‌کند "پدرش ساختمان‌سازی داشت ولی از این‌هایی که خیلی ضعیف

هستند یعنی این طوری بود که مثلاً یک زمین میفروخت ۶ ماه خوب زندگی می کردند بعد ۶ ماه دوباره بد زندگی می کردند، وقتی خودش نمی توانست خرج زندگی را بدهد به تبع مادر و پدرش باید این کار را می کردند مادرش هم مثلاً می رفت گوشت می خرید می گفت کیلویی ۲۸ هزار تومان دادم برایتان گوشت خریدم و با منت می گفت و من خیلی اذیت می شدم دوست داشتم استقلال مالی داشته باشیم، چون روز خواستگاری از پدرش پرسیدیم کار پسران چیه گفت با من کار می کنه حتی براش کار دولتی پیدا کردیم ولی باباش اجازه نداد گفت بچه من کار دولتی نمی ره ولی خرجش رو هم نمی داد" - مشارکت کننده ۸.

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه باهدف بررسی عوامل تأثیرگذار بر اندیشه‌ی طلاق در میان متقاضیان طلاق انجام شده بود. یافته‌های ما نشان داد عوامل قبل از ازدواج، فردی، رابطه‌ای و محیطی بر بروز اندیشه‌ی طلاق در بین این افراد تأثیر داشته‌اند با این حال این اندیشه در ابتدا منجر به اقدام برای طلاق نشده است و عوامل مختلفی بر آن تأثیر گذاشته‌اند. ما از یافته‌های پژوهش‌های مشابه که عوامل طلاق را بررسی کرده‌اند برای بحث در این باره استفاده کرده‌ایم زیرا تصمیم به طلاق ناشی از وجود اندیشه طلاق است (Hoy, et Allen & Hawkins, 2017; al., 2021). چهار عامل قبل از ازدواج (ازدواج اجباری، ازدواج زود هنگام، همسرگزینی نادرست، طی نکردن درست فرآیند آشنایی) بر بروز اندیشه طلاق در بین متقاضیان طلاق تأثیرگذار بود. در این رابطه، نتایج این پژوهش مشابه با پژوهش‌های (Rahmati, & Bahrami Nejad, 2019; Scott, et al., 2013; Ramezanifar & et al., 2021) است. عوامل قبل از ازدواج همواره نقشی تأثیرگذار بر طلاق داشته‌اند. برای مثال ازدواج اجباری می تواند برای زنان و مردان در هر سنی اتفاق بیفتد و به عنوان نوعی کودک آزاری تلقی می شود که دختران جوان به طور نامتناسبی پیامدهای منفی چنین ازدواج‌هایی را تجربه می کنند (Gangoli, 2009) و یا تصمیم به ازدواج زود هنگام از سوی زوجها یا خانواده‌های آنان - که به دلیل وجود شرایطی مجبور به چنین تصمیماتی می شوند - گرفته می شود که این متفاوت از سامانه‌های قانونی در کشورهای غربی است که در آن حداقل سن ازدواج ۱۸ سال است (Asghari, 2019). در رابطه با طی نکردن فرآیند درست آشنایی نیز می توان گفت در جامعه ما ازدواج به صورت مرحله‌ای و فرایندی صورت می گیرد به طوری که بعد از دوران آشنایی، وارد مرحله نامزدی و سپس عقد رسمی می شوند. دوران نامزدی به دوره‌ای اطلاق می شود که با وعده ازدواج شروع می شود و با عقد رسمی پایان می گیرد و حداقل خانواده‌های اصلی دختر و پسر از آن آگاه هستند. گام سوم ازدواج، زمانی است که عقد رسمی بین نامزدها جاری می شود و به عقد یکدیگر درمی آیند؛

به بیان دیگر، دوران عقد با بستن عقد ازدواج آغاز می‌شود و با شروع زندگی مشترک پایان می‌یابد (Akhavi, samarin, et al, 2017) لذا به نظر می‌رسد عدم طی درست این فرآیند آشنایی و یا شروع زندگی مشترک بدون شناخت کافی همسر می‌تواند یکی از عوامل شکل‌دهنده‌ی اندیشه‌ی طلاق در افراد باشد.

عوامل فردی (انتظارات، عدم علاقه‌مندی به همسر، خستگی روان‌شناختی) نیز بر شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق در افراد متقاضی طلاق تأثیرگذار است. انتظارات آن‌ها به همراه عدم علاقه‌مندی به همسرشان و خستگی روانی آن‌ها منجر به بروز اندیشه‌ی طلاق در آن‌ها شده است. انتظارات زناشویی عبارت‌اند از استانداردها و فرضیه‌های ذهنی، چارچوب‌های از پیش تعیین‌شده و باید‌ها و نباید‌هایی که زوج‌ها در مورد همسر و زندگی زناشویی دارند که ممکن است مبتنی بر واقعیت باشند و یا نباشند (Hajrezayi, 2019). در واقع عدم برآورده شدن انتظارات با آشفتنگی زناشویی ارتباط دارد (Ali, et al., 2020). میزان برآورده شدن انتظارات و خواسته‌های هر یک از زوج‌ها، می‌تواند مبنای رضایت زناشویی قرار گرفته و فاصله‌ی بین واقعیت و انتظارات از زندگی می‌تواند توجیهی برای میزان رضایت همسران از رابطه‌ی زناشویی فراهم کند (Miller, Tedder, 2011). پژوهش‌های مختلف (Ali, et al., 2020؛ Deressu & Girma, 2019) برآورده شدن انتظارات افراد را با شادی و رضایت زناشویی مرتبط دانسته‌اند لذا عدم برآورده شدن انتظارات فرد می‌تواند با بروز اندیشه طلاق در افراد مرتبط باشد. از سوی دیگر عدم علاقه‌مندی و عشق به همسر نیز به‌عنوان عاملی فردی در شکل‌گیری اندیشه طلاق در بین افراد تأثیرگذار بود. (Crabtree & et al., 2018) معتقدند وجود عشق در رابطه‌ی زناشویی در دوران معاصر برای ادامه‌ی آن ضروری است اما تنها عشق نیز کافی نیست و عدم وجود عشق و خوشحالی در رابطه می‌تواند باعث تصمیم به طلاق باشد. سومین مؤلفه‌ی فردی تأثیرگذار بر شکل‌گیری اندیشه طلاق، عامل خستگی روان‌شناختی بود. این افراد زمانی که در بهتر ساختن زندگی زناشویی خود و حل مشکلات مربوط به آن، ناامید شده بودند به فکر طلاق افتاده بودند. خستگی روان‌شناختی مؤلفه‌ای از دل‌زدگی زناشویی است و افراد را از تلاش برای بهتر ساختن زندگی بازمی‌دارد (Babaei Givi, et al., 2016; Capri, 2013). بر اساس مدل روانکاو-وجودی از دل‌زدگی زناشویی، خستگی روانی ناشی از احساس دائمی استرس، ناامیدی، یاس و به تله افتادن با از دست دادن شور و شوق و انرژی و آرمان‌گرایی و هدفمندی است (Babaei Givi, et al., 2016; Capri, 2013).

عوامل رابطه‌ای یعنی (مسئولیت‌ناپذیری همسر، اختلالات روانی همسر، عدم وجود عشق و علاقه‌مندی، خشونت خانگی، پیمان‌شکنی، مشکلات جنسی، تعارضات مکرر، عدم ادراک انصاف در رابطه) نیز بر

شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق در افراد تأثیر گذاشته است. یافته‌های تحقیق‌های متعددی مؤلفه‌های ذکر شده رابطه‌ای را در بروز طلاق مؤثر دانسته‌اند مانند (Doherty, et al., 2020)؛ (Chong & Mickelson, 2013)؛ (Barikani, et al., 2012)، (Amato & Previti, 2003)؛ (Afzali, et al., 2019)؛ (Ghasemi & saroukhani, 2014) است. به‌طور کلی ناتوانی در برقراری ارتباط مناسب، حل مسائل مالی، جنسی و عاطفی مؤثر بر ازدواج را برای زوجین دشوار می‌کند (Mohlatlole, et al., 2018). چگونگی رابطه افراد که می‌تواند ناشی از سبک‌های دل‌بستگی آن‌ها نیز باشد (Doherty, et al., 2020) بر میزان رضایت آن‌ها از رابطه زناشویی و حتی چارچوب باورهای افراد و انتظارات از همسر و رابطه‌شان تأثیر می‌گذارد و عدم وجود رابطه مناسب یکی از دلایل مهمی است که افراد را به‌سوی طلاق سوق می‌دهد (Mohlatlole, et al., 2018). تئوری دل‌بستگی به‌عنوان پایه‌ی ساختار درک عشق بزرگ‌سالی است. عشق رمانتیک یا رابطه دونفره به‌عنوان فرآیند دل‌بستگی از همان فرآیند تکاملی و پیامدهای فردی در دل‌بستگی نوزاد والد پیروی می‌کند و موفقیت - و شکست در رابطه‌ی زناشویی را می‌توان از راه متغیر سبک دل‌بستگی پیش‌بینی کرد (Ahmadi ardakani, Fatemi aghda; 2018).

عوامل محیطی یعنی (اعتیاد، تعارض کار و خانواده، مشکلات مالی، رابطه با خانواده همسر) نیز بر شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق در افراد تأثیر گذاشته است. تحقیقات مشابه اعتیاد را از عوامل مؤثر بر طلاق دانسته‌اند برای مثال پژوهش‌های (Edwards, et al., 2018)، (Amato & Previti, 2003)، (Sadr al-Ashrafi, et al., 2012). (Scott & et al., 2010) نیز بیان می‌کنند سوء‌مصرف مواد مخدر در بین افرادی که طلاق گرفته، جدا شده یا بیوه شده‌اند شایع‌تر است. دومین مؤلفه‌ی محیطی تأثیرگذار، تعارض کار و خانواده بود. این نتیجه مشابه با نتایج پژوهش‌های (Van den Eynde & et al., 2019)، (Gholami Javadieh, et al., 2019) است. تئوری تعارض درون‌نقشی به نوع خاصی از تعارض نقش اشاره دارد که تقابل انتظارات متضاد در رابطه با نقش‌های متعدد در یک فرد معین را توصیف می‌کند. در نتیجه تعارض میان نقشی، افراد ممکن است برای برآوردن خواسته‌های نقش‌های مختلفی که برعهده گرفته‌اند، مبارزه کنند (Kahn, et al., 1964). سومین مؤلفه‌ی محیطی تأثیرگذار بر شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق، مشکلات مالی است. این نتیجه نیز مشابه با نتایج پژوهش‌های (Zargar and Neshatdoost, 2007)، (Mohsenzadeh, et al., 2011)، (Roshani et al., 2019) است. بی‌کاری و تورم از مهم‌ترین چالش‌های اقتصاد ایران به شمار می‌روند. هم‌زمانی این دو پدیده در طول سال‌های اخیر اوضاع نامناسب اقتصادی را برای جامعه ایران به وجود آورده که فقط به حوزه‌های اقتصادی محدود نشده، بلکه تبعاتی را در سطح خانواده نیز به‌جا گذاشته است (Ali Mandgari & Razeghi Nasrabad, 2016). چهارمین

مؤلفه‌ی محیطی، نوع رابطه با خانواده همسر بود که دربردارنده وابستگی همسر به خانواده‌اش و نیز مداخلات خانواده همسر در زندگی آنان بود. این نتیجه نیز مشابه با نتایج پژوهش‌های (Aghajanian, et al., 2018)، (Riahi, et al., 2008)، (Zargar and Neshatdoost, 2007) است. تعاملات منفی زوجین با خانواده همسر از عواملی است که می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد تعارضات زناشویی و فروپاشی زندگی زناشویی داشته باشد. بنا بر ویژگی‌های فرهنگی، قومی و اسلامی جامعه ایرانی، زوج‌های جوان پس از ازدواج سعی می‌کنند رابطه خود را با خانواده‌هایشان حفظ کنند و با توجه به اینکه خانواده همسر نفوذ فراوانی در زندگی زوجین دارد، ارتباط با خانواده همسر اهمیت فوق‌العاده‌ای پیدا می‌کند و سایر جنبه‌های زندگی زوج‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Azizi, et al., 2016).

شرکت‌کنندگان ما متقاضیان طلاق بودند که در زمان‌های مختلف به طلاق اندیشیده بودند و آنان تفاوت‌هایی از نظر میزان زمان اندیشیدن به طلاق، میزان تلاششان برای حفظ زندگی زناشویی و نیز دلایل شخصی‌شان درباره‌ی اینکه چرا از ابتدای اندیشه درباره طلاق، تصمیم به طلاق نگرفته بودند با همدیگر داشتند. با این حال برای تصمیم‌گیری درست کوشش کرده بودند. برخی نیز از تصمیم خود برای طلاق رضایت داشتند اما برخی دیگر این تصمیم را ناگزیر می‌دانستند. محققان در این پژوهش تعارض منافی نداشته‌اند.

محدودیت‌های پژوهش: این پژوهش مانند پژوهش‌های دیگر همراه با نقاط قوت و محدودیت‌هایی نیز بود. برخی از نقاط قوت این پژوهش عبارت‌اند از: نخست اینکه تمرکز ما بر اندیشه طلاق نشان‌دهنده نخستین کوشش برای فهم آغاز این اندیشه در میان متقاضیان طلاق در ایران است. دوم، رویکرد کیفی که متکی بر مصاحبه‌های عمیق است، به ما این امکان را می‌دهد تا شرکت‌کنندگان تجربیات خود و چگونگی معنا دهی آن‌ها در مورد طلاق را با کلمات خود شرح دهند. برخی از محدودیت‌های این پژوهش نیز عبارت‌اند از ۱، به این دلیل که ما به یک نمونه متشکل از ۲۸ نفر تکیه می‌کنیم نتایج را نمی‌توانیم تعمیم بدهیم. ۲، از آنجایی که اغلب متقاضیان طلاق در دادگاه‌های خانواده یک و دو تهران زنان بودند توانایی ما برای فهم عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اندیشه طلاق در مردان محدود شده است. ۳، اندیشه طلاق لزوماً به معنای پایان ازدواج حتی در متقاضیان برای طلاق نیست زیرا در برخی موارد این متقاضیان از درخواست طلاق تنها به‌عنوان محرکی برای تغییر مسیر زندگی‌شان استفاده می‌کردند. این افراد ممکن است در مرحله «پیش تأمل» مدل فرا نظری تغییر قرار بگیرند (Prochaska, et al., 1992). چهارم، این یافته‌ها حاکی از آن است که اندیشه-ی طلاق مستقیماً به معنای اقدام برای طلاق نیست بلکه افکار طلاق فقط افکار هستند نه تصمیم. لذا فقط

بررسی عوامل شکل‌گیری اندیشه‌ی طلاق در ذهن فرد کافی نیست و نیازمند بررسی‌های بیشتر عوامل مداخله‌کننده در اندیشه‌ی طلاق است تا از طریق آن ما قادر به شناسایی پیچیدگی‌های اندیشه‌ی فرد در رابطه با طلاق باشیم.

پیشنهادها؛ پیشنهاد می‌شود به دلیل فقدان پژوهش کافی در خصوص اندیشه‌ی طلاق در ایران، پژوهش‌های بیشتری صورت گیرد تا شناخت بیشتری از اندیشه‌ی فرد درباره طلاق و فرآیندهای دخیل در تصمیم‌گیری افراد نسبت به طلاق به دست آید.

همچنین از آن‌رو که جامعه‌ی ایران دربردارنده قومیت‌های مختلف است لذا پیش نهاد می‌شود پژوهش‌های مشابهی در نقاط دیگر کشور و بین جمعیت‌های دیگر انجام شود تا شناخت بهتری نسبت به عوامل بروز اندیشه‌ی طلاق در همه‌ی نقاط کشور به دست آید.

علاوه بر این‌ها، لازم به ذکر است اندیشه فرآیندی پویاست (Allen & Hawkins, 2017)، لذا تنها اتکا به عوامل اولیه در شناخت اندیشه‌ی طلاق کفایت نمی‌کند و نیازمند تحقیق‌های جامع‌تری هستیم که روش‌های کمی و ترکیبی را نیز در برگیرند.

اخلاق پژوهش

این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه دکترا و زیر نظر کمیته اخلاق دانشگاه خوارزمی تهران و با کد اخلاقی به شناسه IR.KHU.REC.1400.004 انجام گرفته است. ملاک‌ها و ضوابط اخلاقی انجمن روان‌شناسی آمریکا و ملاک‌های اخلاقی سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره ایران در نظر گرفته شد. تمام نکات اخلاقی شامل رازداری، در اولویت بودن سلامت روان‌شناختی شرکت‌کنندگان، امانت‌داری، دقت در استناددهی، قدردانی از دیگران، رعایت ارزش‌های اخلاقی در گردآوری داده‌ها، رعایت حریم خصوصی شرکت‌کنندگان توسط پژوهشگران مدنظر قرار گرفته است.

مشارکت نویسندگان

مقاله برگرفته از پایان‌نامه مقطع دکتراست. نویسنده اول دانشجو است؛ نویسنده دوم استاد راهنما و نویسنده مسئول است و نویسنده سوم استاد مشاور رساله می‌باشند

منابع مالی

تمام منابع مالی و هزینه پژوهش و انتشار مقاله تماماً بر عهده نویسندگان بوده و هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نشده است.

دسترسی به مواد و داده‌ها

این پژوهش با همکاری دانشگاه خوارزمی با دادگستری شهر تهران انجام شده است و داده‌ها به صورت مصاحبه و کیفی بوده است.

رضایت برای انتشار

نویسندگان از انتشار این مقاله رضایت کامل دارند

تأیید اخلاقی و رضایت مشارکت کنندگان

پیش از اجرای پژوهش از شرکت کنندگان رضایت آگاهانه کتبی گرفته شد و تمام شرکت کنندگان با رضایت خود در پژوهش شرکت داشتند و محققان به آن‌ها اطمینان دادند که نتایج تحقیق محرمانه خواهد بود.

تصریح درباره تعارض منافع

این نوشتار برگرفته از پایان‌نامه دکترای تحت عنوان «فرایند تصمیم به طلاق و تداوم زندگی زناشویی بر اساس اندیشه‌ی طلاق» است (گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران) است و بخشی از یافته‌های مربوط به آن است و با منافع شخصی یا سازمانی منافات ندارد.

سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از همه شرکت کنندگان و همکاری کنندگان تقدیر و تشکر نمایند.

References

- Afzali, A., Aziz Mohammadi, S., Mirzamani, M., Kiai, M. (2019). Analysis of the attitude of legal experts to the reasons for applying for divorce of couples in family courts in Tehran. *Lawyer*, 13 (3), 441-470. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=505856> (Persian)
- Aghajanian, A., Vaezzade, S., Kohan, J. A., & Thompson, V. (2018). Recent trends of marriage in Iran. *The Open Family Studies Journal*, 10(1). <https://benthamopen.com/FULLTEXT/TOFAMSJ-10-1>
- Ahmadi Ardakani, Z., & Fatemi Oghada, N. (2019). Examining the model of the relationship between attachment styles and marital satisfaction: The mediating roles of forgiveness and empathy. *medical journal of mashhad university of medical sciences*, 62(December), 15-25. <https://doi.org/10.22038/mjms.2019.13910> (Persian)
- Akhavi, S. Z., Zahrakar, K., Mohsenzadeh, F., & Ahmadi, K. (2017). An Investigation into The Underlying Factors of Divorce in The Socio-Cultural Context of Tehran:

- A Qualitative Study. *The Women and Families Cultural-Educational Journal*, 12(40), 105-126. <http://ensani.ir/fa/article/378627/> (Persian)
- Albrecht, S. L., & Kunz, P. R. (1980). The decision to divorce: A social exchange perspective. *Journal of Divorce*, 3, 319-337. https://doi.org/10.1300/J279v03n04_02
- Ali, P. A., McGarry, J., & Maqsood, A. (2020). Spousal role expectations and marital conflict: perspectives of men and women. *Journal of interpersonal violence*, 0886260520966667. <https://doi.org/10.1177/0886260520966667>
- Alimandgari, M., Razaqiya Nasrabad, H. (2016). Economic contexts influencing couples' decisions to divorce; a Case study of Tehran. *Women's Research Journal*, 17 (7), 117-145. https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_2299.html (Persian)
- Allen, S., & Hawkins, A. J. (2017). Theorizing the decision-making process for divorce or reconciliation. *Journal of Family Theory and Review*, 9, 50-68. <https://doi.org/10.1111/jftr.12176>
- Amato, P. R., & Previti, D. (2003). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Journal of family issues*, 24(5), 602-626. <https://doi.org/10.1177/0192513X03254507>
- Asghari, S. (2019). Early marriage in Iran: a pragmatic approach. *Journal of Human Rights Practice*, 11(3), 569-588. <https://doi.org/10.1093/jhuman/huz035>
- Azizi, A., Rahmani, Sh., Veisi, F., Mohammadi, F., Fathi, H. (2016). Predicting the increase and decrease of divorce according to the role of the spouse's family in private life. Third International Conference on New Research in Management, Economics, and Humanities, 1-14. <https://www.sid.ir/fa/seminar/ViewPaper.aspx?ID=70884> (Persian)
- Babaei Givi, R., Nazari, A., Mohsenzadeh, F. (2016). A comparative study of psychological well-being and marital boredom and their dimensions in employed and non-employed women. *Women and Society Quarterly*, 7 (25), 163-180. (Persian) <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=454940>
- Barikani, A., Ebrahim, S. M., & Navid, M. (2012). The cause of divorce among men and women referred to marriage and legal office in Qazvin, Iran. *Global Journal of health science*, 4(5), 184. doi: 10.5539/gjhs.v4n5p184

- Baxter, L. A. (2010). The dialogue of marriage. *Journal of Family Theory & Review*, 2, 370–387. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00067.x
<https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00067.x>
- Bell, N. J., Baron, E., Corson, K., Kostina-Ritchey, E., & Frederick, H. (2014). Parent–adolescent decision-making: Embracing dialogic complexity. *Journal of Family Issues*, 35, 1780–1799. doi: 10.1177/0192513X13480339
<https://doi.org/10.1177/0192513X13480339>
- Bell, N. K. (2020). Considering Children and Finances in Divorce Decision-Making (*Doctoral dissertation, University of Minnesota*).
<https://conservancy.umn.edu/handle/11299/216413>
- Capri, Burhan. (2013). the Turkish Adaptation of the Burnout Measure-Short Version (BMS) and Couple Burnout Measure-Short Version (CBMS) and the Relationship between Career and Couple Burnout Based on Psychoanalytic-Existential Perspective. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), pp 1408-1417. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1017669>
- Cherlin, A. J. (2020). Degrees of change: An assessment of the deinstitutionalization of marriage thesis. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 62-80.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12605>
- Chong, A., & Mickelson, K. D. (2016). Perceived fairness and relationship satisfaction during the transition to parenthood: The mediating role of spousal support. *Journal of Family Issues*, 37(1), 3-28.
<https://doi.org/10.1177/0192513X13516764>
- Crabtree, S. A., & Harris, S. M. (2019). The lived experience of ambiguous marital separation: A phenomenological study. *Journal of Marital and family therapy*, 46(3), 385-398. <https://doi.org/10.1111/jmft.12419>
- Crabtree, S. A., Harris, S. M., Bell, N. K., Allen, S., & Roberts, K. M. (2018). The roles of love and happiness in divorce decision making. *Journal of Divorce & Remarriage*, 59(8), 601-615. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1466254>
- Deressu, G., & Girma, Z. (2019). The Relationship Between Premarital Expectation and Marital Satisfaction Among Married Couples in Bole Sub-city of Addis Ababa City Administration. *Psychology*, 9(10), 387-400. doi:10.17265/2159-5542/2019.10.001

- Doherty, W. J., Kalantar, S. M., & Tarsafi, M. (2020). Divorce ambivalence and reasons for divorce in Iran. *Family Process*, 60(1), 159-168. doi: 10.1111/famp.12539
- Donnelly, D. A., & Burgess, E. O. (2008). The decision to remain in an involuntarily celibate relationship. *Journal of Marriage and Family*, 70, 519-535. doi: 10.1111/j.1741-3737.2008.00498.x <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00498.x>
- Donovan, R. L., & Jackson, B. L. (1990). Deciding to divorce: A process guided by social exchange, attachment, and cognitive dissonance theories. *Journal of Divorce*, 13, 23-35. https://doi.org/10.1300/J279v13n04_02
- Edwards, A. C., Larsson Lönn, S., Sundquist, J., Kendler, K. S., & Sundquist, K. (2018). Associations between divorce and onset of drug abuse in a Swedish national sample. *American Journal of Epidemiology*, 187(5), 1010-1018. <https://doi.org/10.1093/aje/kwx321>
- Fackrell, Tamara A. (2012). "Wandering in the Wilderness: A Grounded Theory Study of the Divorce or Reconciliation Decision-Making Process". *Theses and Dissertations*. 3136. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3136>. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3136/>
- Gangoli, G., McCarry, M., & Razak, A. (2009). Child marriage or forced marriage? South Asian communities in northeast England. *Children & Society*, 23(6), 418-429. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00188.x>
- Garrett-Peters, R., & Burton, L. M., (2015). Reframing marriage and marital delay among low-income mothers: An interactionist perspective. *Journal of Family Theory & Review*, 7, 242-264. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/jftr.12089>
- Ghasemi, A., Sarukhani, b. (2014). Social factors of divorce and psychosocial health in couples seeking a consensual and non-consensual divorce. *Cultural and Educational Quarterly of Women and Family*, 8 (26), 7-37. https://cwfs.ihu.ac.ir/article_201626.html (Persian)
- Gholami Javadieh, A., Kazemi, M., Abazari, F. (2019). The Relationship between Emotional Divorce and Work-Family Conflict in Clinical Staff of Rafsanjan University of Medical Sciences. *Community Health*, Volume 13, Number 2, 74-82. (Persian) <https://doi.org/10.22123/chj.2019.85369.0>

- HajRezaei, & Bahar. (2019). Comparison of the effectiveness of different approaches on improving the expectation of marriage of single girls. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences*, 62 (5), 1815-1823.
<https://doi.org/10.22123/chj.2019.85369.0>
- Harris, S. M., Crabtree, S. A., Bell, N. K., Allen, S. M., & Roberts, K. M. (2017). Seeking clarity and confidence in the divorce decision-making process. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(2), 83-95.
<https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1268015>
- Hoy, A., Diiriye, A., & Gunderson, E. (2021). Divorce Ideation and “Deal Breakers” among Married Gay Men and Lesbians: A Qualitative Exploration. *Journal of Family Issues*, 0192513X21993854.
<https://doi.org/10.1177/0192513X21993854>
- Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2021). Iranian women’s divorce style: A qualitative study. *Family Process*. Apr 17.
<https://doi.org/10.1111/famp.12655>
- Kahn, R. L., Wolfe, D. M., Quinn, R. P., Snoek, J. D., & Rosenthal, R. A. (1964). *Organizational stress: Studies in role conflict and ambiguity*. Oxford, England: John Wiley. <https://psycnet.apa.org/record/1965-08866-000>
- Miller, J., & Tedder, B. (2011). The discrepancy between expectations and reality: Satisfaction in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 21, 572-583
<https://www.semanticscholar.org/paper/Satisfaction-in-Romantic-Relationships-1-The-and-%3A-Miller-Tedder/7703195f2aaba3d65265d42cd50b1aabc3de322>
- Mohlatlole, N. E., Sithole, S., & Shirindi, M. L. (2018). Factors contributing to divorce among young couples in Lebowakgomo. *Social Work*, 54(2), 256-274.
https://ulspace.ul.ac.za/bitstream/handle/10386/1942/mohlatlole_ne_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mohsenzadeh, F., Nazari, A. Arefi, Mukhtar. (2011). A qualitative study of marital dissatisfaction factors and divorce (A case study of Kermanshah). *Journal of Women in Strategic Studies (Former Women)*, 14, 7-42.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20082827.1390.14.53.2.8> (Persian)

- National Organization for Civil Registration. (2020). Recorded divorce in the whole country according to provincial separate in 1398 (2018–2019). Retrieved from <http://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset99/MD-98.rar>
- Prochaska, J. O., DiClemente, C. C., & Norcross, J. C. (1992). In search of how people change: Applications to addictive behaviors. *American Psychologist*, 47, 1102–1114. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.47.9.1102>
- Rahmati, A., & Bahrami Nejad, H. (2019). Signs of Divorce Before Marriage: The Role of Premarital Events in Iran. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(4), 301-315. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1528531>
- Ramezanifar, H., Kaldi, A., Ghadimi, b. (2021). Analysis of Factors Affecting Emotional Divorce in Married Women of Tonekabon. *Women in Development and Politics*, 19 (2), 167-191. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2021.316823.1007940> (Persian)
- Riahi, M., Alivardinia, A., Bahrami Kakavand, S. (2008). Sociological analysis of the tendency to divorce. *Journal of Women's Research*, 5 (3), 109-140. <https://www.sid.ir/en/Journal/ViewPaper.aspx?ID=124549> (Persian)
- Roshani, Sh., Tafteh, M., Khosravi, Z. (2019). Meta-analysis of divorce research in Iran in the last two decades (1377-1377) and providing solutions to reduce divorce and its negative consequences for women and children. *Women in Development and Politics*, 17 (4), 653-674. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2020.287279.1007699> (Persian)
- Sadeghi, R., Agadjanian, V. (2019). Attitude and Propensity to Divorce in Iran: Structural and Ideational Determinants. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(6), 479-500. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1586228>
- Sadr al-Ashrafi, M., Khanakdar Tarsi, M., Shamkhani, A., Yousefi Afrashteh, M. (2012). Pathology of divorce (causes and factors) and strategies to prevent it. *Journal of Cultural Engineering*, Year 7, No. 73. <http://ensani.ir/fa/article/314913/>(Persian)
- Scott, S. B., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Allen, E. S., & Markman, H. J. (2013). Reasons for divorce and recollections of premarital intervention: Implications for improving relationship education. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 2(2), 131. doi: [10.1037/a0032025](https://doi.org/10.1037/a0032025)

- Shu, X., Zhu, Y., & Zhang, Z. (2012). Patriarchy, resources, and specializations: Marital decision-making power in urban China. *Journal of Family Issues*, 34, 885–917. <https://doi.org/10.1177/0192513X12450001>
- Stepler, R. (2017). Led by Baby Boomers, divorce rates climb for America's 50 + population [Web blog article]. Retrieved from the Pew Research Center website: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/03/09/led-by-baby-boomers-divorce-rates-climb-for-americas-50-population/>
- Szinovacz, M. E., & Davey, A. (2005). Retirement and marital decision making: Effects on retirement satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 67, 387–398. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2005.00123.x>
- Van den Eynde, A., Verduyssen, A., & Mortelmans, D. (2019). The Experience of Work–Family Conflict among Divorced Parents in Flanders. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(6), 447-478. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1586227>
- Zargar, F., Neshat Doost, H. (2007). Investigating the effective factors in the incidence of divorce in the city of Flower John. *Family Research Quarterly*, Third Year, No. 11. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=71912>(Persian)

